

“Alavainul on lehekülgi, mis minu meelest kuuluvad maailma-
kirjanduse kullafondi,” ütles Ervin Õunapuu ühes 2007. aastal antud
intervjuus.

Loodan väga, et mõned neist on sattunud nende kaante vahele...

Autor

Kes meist on Napoleon?

Autopatoloogiline romaan

Tulnud kord hullumaja olukorda kontrollima kõrge riiklik komisjon. Peaarst võtnud suure võtmekimbu ning viinud tähtsad ninad ringkäigule mööda oma valdusi; haigla koosnes paljudest majadest suures pargis; näidanud komisjonile ette ühe osakonna teise järel, demonstreerinud huvitavaid haigeid: “See patsient siin arvab, et ta on seen. Aga tal on isiksuse kahestumine, sest ta ei tea, kas ta on söögi- või sitaseen.” – “See haige peab end viljateraks ja kardab paaniliselt kõiki linde.” – “See eksemplar ei söö ega maga, vaid karjub ööpäev läbi kriiskava häälega. Tema peab end ooperilauljannaks.” Ja nii ühest osakonnast teise, ühe patsiendi juurest teise juurde, vahepeal pargis jalutades ja juteldes.

Kui haigla territooriumil enam ühtegi maja näha ei ole, ütleb peaarst: “Aga nüüd näitan ma teile meie kõige ohtlikumat hullu.” Ja viib kogu komisjoni täies koosseisus pargisügavusse tihnikusse ehitatud väikese kindluse juurde.

Ta on silmnähtavalt närvis.

Värisevi käsi avab ta ühe luku teise järel – aga neid on kokku seitse – ise närviliselt selgitades: “Siin... siin... hoiame me aga oma kõige ohtlikumat hullu: tema nimelt arvab, et tema on Napoleon.”

Kutsub siis komisjoni esimehe pisut eemal ja ütleb nelja silma all usalduslikult sosinal: “Tegelikult aga... TEGELIKULT olen mina Napoleon!”

Autori lapsepõlve lemmikanekdoot

*Austatud kolleegid!
Lugupeetud patsiendid!*

Käesolevaga esitan Teile väljavõtteid oma patsiendi Anna N-i haigusloost, mis koosneb põhiliselt minule kahe aasta vältel saadetud kirjadest. Kirju kogunes selle aja jooksul üle saja, siinesitatud aga palusin paljudada tuhandes eksemplaris sellepärast, et mulle tundus, et nad sisaldavad küllaltki palju seda, millega Teie, austatud kolleegid, ja Teie, lugupeetud patsiendid, iga päev kokku puutute: ühe reakodaniku, sealjuures kõrgendatud emotsionaalsusega reakodaniku hingeseisundite küllaltki tõepärast fikseerimist.

Kolleegidele pakun vaidlustamiseks minu poolt pandud diagnoosi – 301.1.

Patsientidele aga (keda on tunduvalt rohkem) peaksid nimetatud kirjad sisendama elujulgust ja teadmist, et nad polegi oma hädadega nii üksi – on veelgi neid, kes tunnevad nagu nemad, kes kannatavad, usuvad ja loodavad nagu nemad, ja et neilgi – nagu kirjade autoril – võib elus lõpuks minna hästi.

Elame veel!

*Karl Suur,
Mäletjärve Psühhoneuroloogiahaigla
peaarst*

Kallis doktor,

ma ei suudaks Teile seletada, miks ma hakkas seda kirja kirjutama just täna ja just Teile, kuid minule käepärast olevate vahendite (sõnad, kirjutusmasin) piires püüan seda siiski. Asi on nimelt selles, et Teie teate minu olemasolust, me oleme isegi korra kohtunud minu abikaasa kaudu, kel on olnud õnn olla kahel korral Teie patsiendiks, ja nii on Teil minust ka mingisugune (väär?) ettekujutus. Oma kirjaga ei taha ma TEILE tegelikult midagi öelda. Valisin Teid vähem kui miljoni eesti keelt kõneleva inimese seast välja vaid selle pärast, et meil on midagi ühist – me mõlemad tegeleme inimhingga. Teie olete professionaal, mina – isehakanu. Te võite küsida, miks ma ei kirjuta seda kirja mõnele oma tuttavale psühhiaatrile, kelle kaudu ma oma mehe ju Teie juurde ravile (?) sain. (Mu jumal, kui raske on tänapäeval hullumajja saada!) – Vastan: nad tunnevad mind liialt hästi ja on mu elu ning pahedega liialt tuttavad, et neile kõigest läbisegi ja mõnest seigast eraldi pikemalt pajatama hakata. Kui nad saaksid minult äkki kirja, oleksid nad nii üllatunud, et kipuksid kohe kibekiirelt vastama. See aga ei klapiks minu plaanidega. Mu kirjad Teile peavad minema nagu võtmed kaevu. Või välk piksevardasse.

Praegu kohtasite sõna “kirjad”. Ja-jaa, see, mida loete, on alles esimene pääsuke. Selle poole tunni jooksul, mis ma Teie kabinetis viibisin, avaldasite kartust, et võin pärast mehe lahkumist oma üksildastel õhtutundidel jooma hakata. “Väga paljude naistega on seda juhtunud,” üldistasite oma meedikukogemust ja lisasite, et naiste alkoholism on meeste omast hullem. Seda ma siis nüüd väldingi, sisustades oma üksildasi õhtuid kirjadega Teile.

Tõtt-öelda alustasin juba pool aastat tagasi romaani, kuid jäin vormikõhklustesse toppama. Kui olin saatnud esimese kirja Teile (mäletate, see puudutas minu abikaasa patoloogiat ning selles ma lubasin edaspidi enda oma valgustada?), oli mul vorm leitud, kuid ma ise polnud veel valmis – ikka tuli midagi vahele, ikka olin ma ühiskondlikult tegev ja pädev, ikka olin ma inimestest sisse piiratud, ikka oli mul kohustusi, mis nõudsid kiiret täitmist, nii et oma üksildasil õhtuil olin õnnelik, kui sain viimaks

voodisse. Nii on läinud neli kuud meie kohtumisest, praegusekski pole mu üksildus küllalt üksildane, et Teile kirjutada, kuigi selle nelja kuuga on mul siiski õnnestunud osa kohustusi maha panna, osadele lihtsalt käega lüüa ja osa tutvusi välja suretada, et leida mahti ja mõtteenergiat... Milleks? Seisatamiseks ja järelemõtlemiseks.

Võtmete viskamiseks kaevu. Pikse pistmiseks vardasse. TÄNA, doktor, on see päev, mil võtan esimese väikese sahtlivõtme oma võtmerõngast ja läkitan teele kaevupõhja poole. Mu võtmerõngas on palju võtmeid ning lahtised maakaevud, kuhu midagi pilduda saab, jäävad järjest madalamaks või kasvavad tasapisi kinni. Kuid Jumal (ja psühhiaater) hindab ka head kavatsust.

TÄNA, doktor, on varakevad. Meri hingas esimest korda. Kas teate, doktor, mida see endast kujutab, kui meri hingab? Seda kummalist nähtust võib kohata ainult saartel. Just nimelt kohata, sest kui te lähete keset päikselist kevadpäeva mööda tänavat mere poole (aga saarelinnas viivad pea kõik tänavad mere poole), siis hakkab teile ilma mingi hoiatuseta äkki vastu tulema külma udu. See udu on jäine ja paks ning ta liigub pahvakutena ja kiiresti – meri hingab talvekülma välja. Kui meri on kolm korda hinganud, siis võib ujuma minna. Vee soojuse mõttes, doktor, kuni need tuhanded Läänemeres ringiseiklevad naftatonnid meie randa jõudnud ei ole...

TÄNA, doktor, hakkas Lõuna-Eestis õitsema kirgasilill. Kas teie, doktor, teate, missugune näeb välja kirgasilill? Mul pole seda vaja kusagilt vaadata, sest kogu mu vaimustav botaanika-alane kirjandus läks käiku mu lahkuva abikaasa küpse ea küpsustunnistuse heaks – hüvituseks kingitud bioloogiahinde eest. Ta on haritud mees. Ta tõi mulle meie abielu kestel sageli metsalilli, – kuid kunagi ei olnud nende seas ühtki kirgasilille. Raadio ütles, et need puhkesid õitsele TÄNA. Lõuna-Eestis.

TÄNA, doktor, on igatpidi üks imetlusväärne päev. Sest ma olen teinud enda vabaks. Suhteliselt loomulikult. Ma olen otsustanud lükata kõik, mida edasi lükata annab, homsele. Ülehomsele. Üleülehomsele. Jne. Et hakata kustutama võlga. Vaimlis-moraalilist võlga. Hingevõlga, kui soo-